

Korošec.

Gospodarski in političen list za koroške Slovence.

Izhaja vsak petek
v Kranju.

Velja za celo leto 4 K in se plačujejo naročnina in inserati naprej. Vsi rokopisi, pisma in druge pošiljke naj se pošiljajo na uredništvo in upravništvo »Korošca« v Celovcu. Rokopisi se ne vračajo. Za oglase se plačuje za enostopno peti-vrsto za enkrat 12 v, za dvakrat 18 v, za trikrat 24 v, za večkrat po dogovoru.

Posamezne številke
stanejo 10 vln.

Štev. 35.

V Celovcu, v petek, dne 2. oktobra 1908.

Leto I.

Mesec september leta 1908 v zgodovini slovenskega naroda.

Od leta 1848, oziroma od kmetskih puntov sem pozna slovenska zgodovina le malo takih dogodkov in dni, ki so potresli celo slovensko domovino, pa tudi drugi svet čez slovenske meje.

Dnevi meseca septembra letošnjega leta bodo krvavo zapisani v zgodovini slovenskega naroda, dokler bo slovenski rod živel. Vsak Slovenec se jih bo spominjal z žalostjo in zavestjo, da se je od septembra letošnjega leta nehala tista slavna angelska potrpežljivost in hlapčevska ponižnost slovenska, radi katere so nas tujci teptali v prah in nas zaničevali, sili našega kruha!

Začelo se je v Ptuj. Vsak Slovenec ve, da skliče Ciril Metodova družba vsako leto svojo skupščino, to je občni zbor v eden ali drug kraj slovenske domovine. K tej skupščini imajo pristop samo odposlanci posameznih podružnic, in da pridejo lažje na shod, se skliče ta zbor vsako leto v drugi slovenski deželi v kak večji kraj pri železnici. Za letos se je sklical shod v Ptuj.

Mesto Ptuj je bilo nekdanje čisto slovenski kraj kakor na Koroškem na primer Borovlje. Še danes pa je okolica ptujška čisto slovenska, a so meščani-Ptujčani odvisni od slovenskih grošev, ki jih prinašajo v mesto slovenski kmetje.

Šele, odkar vlada v Ptuj zagrizeni nemški-tar Ornič kot župan in izhaja tam zloglasni, od ptujskih šnopsarij vzdrževani »Štajerc« pod uredništvom od vseh poštenjakov zaničevanega in od socialnih demokratov pognanega Linharta, se je v ptujskem mestu ugnezdila grda nemškutarija, ki sovraži vse, kar je slovensko, čeprav živi od slovenskega kruha.

Nikdo pa ni mislil, da se bo ptujsko nemčurstvo lotilo tudi mirnih, nad vse dostojnih slovenskih odposlancev družbe sv. Cirila in Metoda, med katerimi so bili najodličnejši slovenski rodoljubi, zdravniki, profesorji in odvetniki, kakor tudi starejši posestniki, učitelji in posebno tudi gospe.

Že pred prihodom te odlične, dostojne in mirne družbe pa je princel »Grazer Tagblatt«, ki je povsod zraven, kjer se pobijajo Slovenci, nesramen poziv, naj pridejo Nemci posebno nemški »turnarji« iz vseh krajev spodnje Štajarske in naj pričakujejo Slovence.

Ta poziv na tepež, katerega je izdal ta posurovel nemški časopis, se seveda od strani nemškega državnega pravištva in nemške vlade ni konfisciral.

Zato je Ptujčanom zrastle greben. Rasposlali in nabili so pozive, v katerih kličejo naravnost na poboj Slovencev. Tudi za ta poziv se nemške oblasti niso zanimale. Da bi dobili kolikor mogoče nemških pretepačev skupaj, so sklicali še posebej nek shod pod hinavsko krinko protestnega shoda. Vse to je c. k. avstrijska vlada mirno gledala in tudi še potem ni nič storila, ko so bili na predvečer že nekateri Slovenci zavratno napadeni in pretepeni. Zahtevala se je žendarmerija in vojaštvo, da bi se vzdrževal red in mir, toda okrajni glavar v Ptuj je izjavil, da vsega tega ni treba, dokler ni večjega poboja. Ta gospod, ki mora ptujsko fakinažo dobro poznati, ima na vesti vse, kar se je pozneje zgodilo.

Ko so skupščinarji prišli na ptujsko postajo, je bilo tam zbranih kakih 200 nedoraslih fakinov. Komaj so ti zagledali Slovence, začeli so žvižgati in so se zagnali nanje. Policija, mesto da bi bila napadalce potisnila nazaj, se je vrgla na Slovence in jih po-

dila v mesto. Iz za njenega hrbta je tolpa napadala skupščinarje povsem nemoteno. Tolpa je bila ponjeh spalicami ter metala kamenje in jajca, napolnjena s tinto. Ko je nekemu gospodu tako jajce počrnilo ves suknjič in ga je lopov udaril z gorjačo po licu, da se mu je vlila kri, ga je napadenec hotel prijeti. Tu pa so ga zgrabili policaji, kričeč: »Marsch, vorwärts« in mu zagrozili, da ga na mestu aretirajo, če ne gre naprej. Tolpa je divjala vsa besna. Slovencem so trgali znake. Tudi damam niso prizanašali in jih napadali na najgnusnejši način. Tudi tu ni posegla vmes policija, ampak pustila tolovajem, da so suvali in tolkli okrog sebe in metali tinto. Končno je vendar nastopila policija. Toda, kako? Takoj je aretirala vsakega Slovenca, ki se je le ganil. Seveda so tolovaji zdaj še z večjo korajžo napadali Slovence. Ko so prišli skupščinarji pred »Narodni dom«, je bilo kakih 20 oseb več ali manj ranjenih, obleko je imel pa vsak poškopljeno s tinto. Banditje so tulili kot divje zveri in kričali »Die Wacht am Rhein«.

»Arbeiter Wille«, glasilo socialdemokratov, piše o tem: »Če je kdo izmed Slovencev zavrnil psovke, je bil pretepen; če se je proti temu branil, je bil on aretovan, ne pa morda nemški nacionalci. Redarji so pri pretepih vedno nekoliko časa čakali, da so Slovenci dobili po glavi in da so nemški nacionalci imeli veselje. Naš poročevalec je bil sam priča, ko je neki od nemškega »Schulvereina« podpirani tapetnik z volovsko žilo, ki je bila povrh še opremljena s svinčcem, tolkel po glavah Slovencev in ko je neki mariborski nemško-nacionalni »arbeiterbündler« nekemu gospodu strgal klobuk z glave in si prilastil njegov

PODLISTEK.

Križem po Koroški.

Spisal Ferdo Plemič.

IV. Žegnanje pri Št. Jobu.

Že prejšnji večer so pokali možnarji pri Št. Jobu, kakor bi hoteli razstreliti grozeče oblake na nebu. In tedaj sva ugibala z Mihčem, ali pojdeva, ali ne pojdeva. Sklep je bil seveda, da sva jo drugega dne zjutraj že urezala preko polja proti stari šentjovski cerkvi. Solnce se je tudi prikazalo izza oblakov ter prijazno sijalo na razne gruče ljudi, ki so prihajale od vseh strani, ker v Št. Jobu je bil danes cerkveni praznik. To so ti že naznanjali krepki strelj domačega topničarstva, ki se je v srajčnih rokavih in belih predpasnikih kaj pridno sukalo pod košato lipo. Vrhutega je že od daleč bliščal tik pred vhodom v cerkev široki beli šoter »lebcetarja« ki je kaj umetno razprostrl po svoji mizi večja in manjša srca, debelejše in drobnejše »čeče« ter »puserlne«, potrošene s sladkorjem, in tudi ne; sploh toliko sladkosti, da bi človek skoro ne razsodil v svoji otroški duši, kje je bolje bivati, v nebesih ali pri »lebcetarju«. A mož za sedaj še ni imel kupcev, ljudje so drli v cerkev, kjer se je dobri župnik

pošteno trudil v potu svojega obraza vsaditi vsaj nekaj krščanske ljubézni in Jobove potrpežljivosti v zakrknjena srca.

V cerkvi ni bilo več prostora, zato so stali ljudje tudi krog nje, oziroma sedeli v senci ter vrteli v rokah debelo tiskane molitvenike, ali molke, ali klobuke, ali tudi nič ter s pobožnim izrazom v obrazu molili, ali se pomenkovali, ali zehali.

Končala je služba božja in vsul se je roj iz cerkve ter večinoma postal pred njo. Okoli »lebcetarja« se je naredil pravi drenj, vsak si je kupil kaj »čirtuha«.

V tem se pa prerine naš občinski sluga v paradni obleki skozi množico ter stopi na mal izvišek. Važno pogleda krog sebe ter jame snajiti svoje očali in nabirati svoj drugače prav prijazen obraz v jezno-resne uradne gube. Ko se mu to kolikortoliko posreči, potegne razne pole izpod pazduhe ter se ozre mogočno po okoli stoječih. Bil je v tem hipu najvažnejša oseba, in maloktero oko se je obrnilo od njega tjakaj, kjer so stali v senci fantje iz vasi in godci ter si pridno nalivali cekinasto vino. Tišina nastane, občinski sluga dvigne glas in prične brati razkosano:

»Kunt-machung!«

Ni prišel dalje in že je zazvonilo poldan. Hočeš nočeš, pretrgati je moral svoje branje, odkriti se kakor i drugi ter počakati, da odzvoní. Potem nadaljuje:

»Kunt-machung!«

Zastonj! Fantje so po zvonjenju veselo zakukali ter hoteli že zapeti, a naprošeni so odložili petje in mož zopet povzame:

»Kunt-machung!« ter prebere vso listino, a potem začne brati drugo. S tem pa fantje niso računali, temveč povzdignili so glasove in zapeli vmes njegovih paragrafov:

»Lepa naša domovina...«

Mož je moral zopet prenehati ter počakati sklep pesmi.

Nato pa povzdigne glas:

»Kunt-machung!« ter bere naprej.

A danes se je menda že vse zaklelo, da občinski sluga ne sme do sape. Sredi njegovega branja zavreši namreč godba veselo koračnico. Udan v ljudsko voljo mož ne prekine več svojega branja, bere naprej tudi, ko godba konča, vesel, da se bo slišal vsaj konec njegove »Kunt-machung«.

Slišal? Kaj še?

Konec so mu enostavno prestrelili. Ko namreč godba konča, zagrmé možnarji. Nato spravi mož svoje papirje v žep in konec je bilo branja.

društveni znak. Mi poznamo tega nemško-nacionalnega tatu, ki si je prilastil tujo slovensko last in se je s tem še bahal pred svojimi „nemškimi bratci“. Spominjanja vredni prizori so se doigrali še pri „sprejemu“ popoldne, ko so došli slovenski romarji večinoma starčki in žene in mariborski nemški-nacionalci. Napadli in stekli niso samo nositelja križa, marveč tudi dva nemško-nacionalna „Arbeiterbündlerja“, ki so jih smatrali za Slovence.“

Brata dr. Brenčiča so napadli nemški tolovaji in ga kot pocesni roparji oropali 260 kron denarja. Bil je aretiran, ker se je branil napadalcev in krvavo pretepen pred policisti, ki so ga držali.

Pred „Narodnim domom“, kamor so morali iti Slovenci posamezni (da so jih lažje napadali) in po stranskih ulicah so jajca napolnjena s tinto kar deževala, da so bili Slovenci, ki so stali med vrati in pred njimi ter več gospodičen v belih bluzah hipoma popolnoma oškropljenih, vmes so pa zopet leteli udarci gorjač. Oškropljen je bil tudi zid in so napadalci metali tinto celo v prvo nadstropje! Policije ni bilo nikjer, šele pozneje se je prigugalo par možakarjev gledat „was schon wieder los ist“ ter aretiralo več Slovencev.

Tako je toraj ta fakinaža, ki je prihitela iz vseh spodnještajerskih mest, dobro organizirana pod varstvom policije reševala nemški značaj mesta Ptuj.

Celo nemški socijalni demokratje so se škanalizirali nad gnusnim, roparskim obnašanjem ptujske fakinaže, tako da so se ponudili prostovoljno za pomoč ponoči. Še bolj pa so morali ti dogodki pretresti in napolniti s srdom in studom ves slovenski svet posebno središče Slovenije — mesto Ljubljano; v Ljubljani je namreč vlada pred par leti, ko so prišli nemški „turnarji“ iz vseh nemških krajev v Ljubljano s svojimi izzivajočimi protiaustrijskimi, frankfurtarskimi znaki, za te turnarčke, katerim ni nikdo nič hotel, vse drugače nastopila z orožniki in vojaštvom, ki so podili mirne domače slovenske prebivalce ljubljanske v stranske ulice, da so mogli nemški izzivači se šopiriti na glavnih ulicah v slovenski Ljubljani.

Dogodki v Ptujju so morali provzročiti odpor in krepek odgovor ne le v Ljubljani nego po vsem Slovenskem. Saj kri ni voda in ima tudi sramotna slovenska potrpežljivost svoje meje.

Ljudstvo v Ljubljani je zahtevalo na ves glas protestni shod v Ljubljani in je prišlo na ta shod ogromna množica okoli deset tisoč ljudi.

Na shodu sta nastopila kot govornika zdravnik gosp. dr. Ivan Oražen in odvetnik gosp. dr. Karl Triller, ki sta ob navdušenem pritrdjevanju zbrane velikanske množice dostojno, toda z vso

ogorčenostjo užaljenega narodnega ponosa protestirala proti tolovajstvu ptujskih nemčurjev.

Čeprav sta oba govornika pozivala občinstvo, da naj ohrani mirno kri in naj se maščuje nad Nemci in nemškutarji le na ta način, da kupuje le pri narodnih slovenskih trgovcih in bojkotira nemške, je bilo ogorčenje tako, da je zadostoval najmanjši povod, da nastane velik kraval.

In ta povod so dali Nemci sami, kakor v Ptujju tako tudi v Ljubljani.

Med petjem pesmi „Hej Slovani“ so množice odhajale od shoda. Ko je prišla množica mimo hiše, v kateri je nemška železna trgovina, priletela je na ljudi tinta od te hiše. Metalec je bil tako neroden, da je v hitrici vrgel posodo s tinto v zid, odkoder je padlo potem, pustivši velik mlađež, na tla. To je bilo olje v ogenj. Nastal je žvižg in vpitje. Med množico je nastala razburjenost. To je povečal še neki Nemec, ki se je pomešal med ljudi in hotel vreči na hišo posodico tinte. Tinta se mu je pa razlila v roki in oškropila okolostoječe. V ljudeh je zavrelo. Ko je množica prišla do druge nemške hiše, se je od tam zopet vtila tinta na spodaj idoče ljudi. Zdaj je pa bilo konec mirne krvi. Ljudje so bili vsi besni in bili kot vihar, ki ga ni moč ustaviti. Sledile so demonstracije tako velikanske, kot jih še ni bilo v Ljubljani. Razburjena množica je drla naprej, policija je zaprla pot. Ljudje so predrli kordon in odšli v „Zvezdo“, kjer so bile v par trenutkih razbite vse šipe nemške kazine, od prve do zadnje okroginokrog. Na demonstrante so metali Nemci iz kazine od prvega nadstropja tinto.

Kmalu po desetih je prišlo v teku kakih 30 orožnikov, ki so izpraznili „Zvezdo“ in ves Kongresni trg. Vseh demonstrantov je bilo takrat kakih 600 do 800. Od teh jih je odšlo kakih 150 proti deželni vladi, kjer so istotako pobili šipe, na kar so odšli proti nemški „Kranjski hranilnici“, kjer so razbili vsa okna, kolikor jih je doseglo kamenje. Tudi par oken v nemški gimnaziji je bilo razbitih. V tem je druga gruča, tudi kakih 200 oseb, razbila šipe pri nemškem zavodu Huth, nemškem otroškem vrtcu, filharmoničnem društvu. Pri raznih nemških trgovcih so potrgali nemške table in jih pometali v Ljubljano, pri drugih so razbili šipe in svetilke. V tem je nastopil bataljon vojakov 27. pešpolka Belgijcev. Ko so razganjali vsako peščico ljudi, so se vedli skrajno sirovo, tolkli okrog sebe in suvali čisto mirne ljudi brez vsakega vzroka. Udirali so v privatne hiše z golimi sabljami in nasajenimi bajoneti in aretirali povsem nedolžne ljudi.

Kakor prejšnji dan, so se izgreli ponovili tudi drugi dan 20. septembra. Demonstracije bi ne bile

dobile nobenega resnega značaja, da se oblast ni tako lahkomisljeno igrala z vojaštvom. Za poveljnike so bili komandirani mladi oficirčki, ki se jim hoče po prelivanju krvi. Vojaštvo je kar besnelo, udiralo v gostilne in druge privatne lokale ter bežeče ljudi izgnalo iz njih. Ob približno pol 9. uri zvečer se neki lajtnant Mayer, ki je poveljeval oddelku sedmih mož, naenkrat zapodi za malo skupino demonstrantov, jih prežene v Šolski drevored, in ko so bili že vsi v begu, dá povelje za streljanje, ne da bi se bil držal tozadevnih službenih predpisov.

Naenkrat se je valjalo v krvi 10 žrtev: 2 mrliča, 8 pa težko ranjenih.

Ubita sta bila Ivan Adamič in Rudolf Lunder.

Razvil se je nepopisno pretresljiv prizor.

O surovosti oficirjev priča, da do ranjencev niso pustili niti zdravnikov. Posamezno se je streljalo tudi drugod. Možje in ženske, vse je jokalo, stiskalo pesti in klelo na vojaštvo. Da je ljudstvo imelo orožje, izbuknila bi v hipu revolucija. Vojaštvo in orožniki so tudi še potem divjali po mestu, podili ljudi, udrli v gostilne, kavarne in celo v drugo nadstropje magistrata.

V torek popoldne je Ljubljana pokopala ustreljeni žrtvi Rudolfa Lundra in Ivana Adamiča. Pogreb, ki ostane nepozaben vsakemu, kdor ga je videl. Kar je prebivalstvo moglo storiti v znamenje žalosti, je storilo in na zadnji poti sta bila mrtva mučenika počaščena kakor sta zaslužila. V globokem žalovanju so za trenotek izginila vsa nasprotja; vse stranke in vse organizacije, vse je žalovalo, cela Ljubljana je bila v črnih zastavah, vsak Slovenec je imel črn trak. Nad 40.000 ljudi se je udeležilo pogreba. Vodil je kondukt prošt Sajovic s 5 duhovniki. Sprevod se je pomikal, svetilke gorijo, prodajalne so zaprte, istotako gostilne in kavarne, zvonovi pojo žalostne pesmi o nesrečnih žrtvah — res slovesen trenotek vseobčega slovenskega žalovanja. — 25 društvenih zastav je bilo v sprevodu, nebroj lepih vencev, Sokolov je bilo 600, telovadnega odseka 100. Socialistov v sklenjenih vrstah je bilo 2000.

Ko je prošt Sajovic opravil molitve, je govoril žrtvam v slovo župan Hribar, za njim je govoril dr. Tavčar. Tako iz srca so šle besede govornikoma, da so ljudje ihteli, jokali, neizrečna ginjenost je zavládala med občinstvom, župan Hribar je moral prekiniti svoj govor, ker so ga zalile solze, čez čas je nadaljeval. Župan Hribar je govoril ognjevito o ljubezni do domovine, tolažil nesrečne rodbine in vzkliknil, da naj iz te prelite krvi vsklije sloga med nami, ki jo tako nujno potrebujemo. Dr. Tavčarjev govor pa je bil mogočen klic užaljene duše in pomemben klic proti sistemu, avstrijskemu birokratizmu, ki ima na vesti obe žrtvi. Zaorila je iz tisočev grl prisega: Boj temu sistemu! Velikašna groza je objemala udeležnike, prevevali so jih čutili, da iz prelite krvi žrtev vzklije nova doba slovenske zavesti, slovenskega ponosa in neizprosnega boja proti našim sovragom. Pevci so zapeli pod vodstvom Hubadovim žalostinko, na kar je govoril zastopnik socialne demokracije g. Ant. Kristan, ki je izrekel med drugim željo, naj skoro nastopi socialna in demokratična država, potem ne bo več takih žrtev . . .

Po mestu pa je nastal mir šele potem, ko je dobil policijsko oblast zopet gospod župan Hribar. To je najboljši dokaz zato, da je vlada z vojaštvom zakrivila vso nesrečo, katero so najprvi provzročili ptujski Nemci.

Župan Ornig in ptujski glavar imata na vesti vse te prežalostne posledice.

Nemci in njih hinavsko časopisje pa so se zagnali v slovenskega župana Hribarja in Slovence in jih dolžijo, da so oni krivi, čeprav tista mala peščica ljubljanskih nemškutarčkov še danes izziva in so še po ljubljanskih dogodkih napadli Slovence v Mariboru in Celju.

Kar piše to nemško časopisje v zadnjih dnevih o Ljubljani, to smrdi do neba. Ni izvzet tudi „Kärntner Tagblatt“. Laž se gomili nad lažjo, podlost nad podlostjo. Vsi nemški listi brez izjeme, liberalni in klerikalni tekmujejo, kdo bo nesramnejše lagal.

Godba na čelu, premikali so se ljudje že proti vasi in veselo ukajoč so zajeli prostore v „Kajžarjevi“ krčmi ter zagrmeli na plesišče.

S prijateljem Mihčem vsa kajpada sedla med možakarje, in tam sem si privoščil tudi jaz prazniško pridigo o organizaciji kmetiškega stanu in o uspehih agrarne stranke v drugi slovenski pokrajini. Može so prikimovali resno ter tolkli svoje odobravanje z žuljavimi rokami po mizi.

„Ljudi nam je treba, ki bodo z nami čutili, za nas mislili in z nami delali!“ so sklenili moše moje pridigo. Bil je to najlepši „amen“.

Med mojo razpravo si je pa umetniška Mihčeva duša že privoščila običajno cerkveno-prazniško „číslo župo“. Teknila mu je očividno tako dobro, da sem si jo tudi jaz naročil, in ni mi bilo žal. Za prigrizek smo dobili imenitne „fancovte“, ali kakor včasih tudi pravijo „krofe“ in kos „šartlna“.

Vesela godba naju je zvalila tudi v podstrešje, kjer je bilo plesišče, da si ogledava pred odhodom tudi to.

Na ozkem prostoru se je v gorskem vzduhu valila, sukala in čuvala gosta množica. Vsakotoliko je kdo zaukal, vsakotoliko zopet kdo drugi priletel s svojo previsoko glavo v prenizek, viseči strop.

Ko tako prodajava cena zijala, zagleda Miheč Ziljanko v narodni noši, ki je samevala na neki klopici. Takoj je bil pri njej.

„Dečva, na pojdiva n'č rajat?“ jo vpraša.

„Dro, če znate!“ odvrne ona s pogledom na Mihčev žametasti jopič.

Nu, in prijel jo je Miheč za roko ter sebe in njo preril na plesišče ter zarajal z njo.

S tem plesom sva venčala svoj jutranji obisk pri Št. Jobu, cerkveni praznik in rajanje traja namreč tam dva dni in dve noči.

Dve nedolžni šali.

Priobčil Zdravko.

I.

V neki družbi je odličan gospod trdil, da nikdo ni v stanu, skočiti preko palice, položivši isto na tla. Vsi navzoči zaženo glasen smeh na to bedasto trditev in vsak izmed njih je hotel izvršiti skok. Zdajci vzame dotični gospod svojo palico ter jo položi tik stene tako, da med palico in zidom ni ostalo prav nič prostora. Nihče ni mogel izvršiti ta umetelni čin.

II.

V krčmi pri „Zvitem rogu“ reče gost debelemu gostilničarju, da ta ne more sleči svoje suknje v sobi. Na mah potegne jopič s telesa. Zdaj pravi hudomušni gost: „Jaz sem tudi še tu!“

Vse ve, kaj se je zgodilo. Toda resnica ne govori v prid Nemcem in nemškutarjem in zato jo nemški listi pačijo in otemnujejo.

Največja vseh infamij, ki kroži po nemških cunjah je gotovo poročilo o vzrokih streljanju, vsled katerega sta bila po nedolžnem dva človeka ubita in osem smrtno ranjenih. Povsod se čita, da je bilo vojaštvo napadeno s kamni, da so bili vojaki ranjeni. To je gola laž — ki pa Nemcem nič ne bo pomagala.

Miren narod smo Slovenci. Potrpežljivost in pohlevnost nam je prešla v meso in kri, kajti vcepljali so jo našim pradedom stoletja in stoletja napram nemški in rimski vladi. Toda te potrpežljivosti in pohlevnosti je zdaj konec.

20. september 1908, ki ne bo nikdar izginil iz spomina narodu slovenskemu, prinesel nam je nekaj, česar ne moremo, dasi žalujoči nad padlimi žrtvami, preceniti, to je sporazumljenje med slovenskimi brati, kojega se tudi s krvjo preplačati ne more. — „Ljubezen je premagala svet“ in ta ljubezen, ki se nam je svoj čas veroizpovedala iz vzhoda, ta ljubezen naj prepirajoče se slovenske brate ogreva in poživi, kakor solnce, ki izhaja od vzhoda.

Če pa je temu tako, onda ne bode nikdar in nobeden Slovenec pozabil storjenega zločina nemških barbarov in se bode, spominjajoč se po nedolžnem prelite slovenske krvi, vedno zavedal, da vpije nedolžna kri do neba, ki zahteva zadoščenja. To zadoščenje, kruti Nemci Vam, bomo pa Slovenci dali na nekrvav način, ker ste ravno pozabili božjo besedo:

„Ljubi svojega bližnjega kakor samega sebe!“

Kri umorjenih žrtev dne 20. septembra 1908 je tista vez, ki mora združiti dosedaj needine Slovence in v tem znamenju Vam kličemo

„Na svidenje na gospodarskem polju!“

Dopisi.

Celovec.

Političnemu društvu v Ljubljani

se je odposlala naslednja brzojavka:

Odbor političnega in gospodarskega društva za Slovence na Koroškem je sklenil v svoji seji dne 24. t. m. enoglasno sledečo izjavo:

Odbor političnega in gospodarskega društva za Slovence na Koroškem izreka v imenu koroških Slovencev slovenski prestolici Ljubljani na nedolžno preliti slovenski krvi sožalje, obsoja brutalni nastop tujerodnega vojaštva, votira v znak sočutja za nadgrobnisopomenik nedolžnih žrtev 50 K ter izraža svoje veselje, da je v razdvojenih bratih moč sovraštva rodila moč ljubezni.

Glinje. V nedeljo, dne 4. oktobra se bo vršil shod slovenske čitalnice pri Dremlju. Slovenci, pridite v obilnem številu!

Borovlje. Na naši pošti se vedno ni vse v redu, ker so tam še vedno »frajlice«, katerim so Slovenci manj vredni. No, treba jim bo na pristojnem mestu odgovoriti.

Leše pri Prevaljah. Izgubili bomo baje nekega učitelja, ki se imenuje Krebs. Mi rudarji se že prav veselimo tega, kajti on vodi naše otroke kakor že njegovo ime pove in nekateri rudarji tudi trdijo, bolj rakovo pot. Živel nemški »Krebschritt«. Mi zahtevamo, da dobimo po njem učitelja, ki bo znal slovenski, drugače bode šel po leškem »grabnu« zopet nazaj. Tudi učiteljice Avgustin se bi radi znebili, kajti kot »Reichs-deutsche von Laibach« ji ni mogoče, da bi poslušala otroke v svojim I. razredu slov. govoriti in jih, kadar slovensko govorijo, zategadelj kaznuje. To je škandal, ki se more zgoditi samo naši potrpežljivosti. Sadja je pri nas obilno. Drugače je pri nas veselo, samo nesreča pri živini nam kali nekoliko veselje.

Št. Jakob v Rožu. (Otvoritev narodne šole.) V nedeljo, dne 27. septembra, je bila tukaj lepa slovesnost. Otvorila se je slovenska šola, ki je kamenita priča, da si mora Slovenec v Avstriji sam pomagati, če hoče priti naprej. Pri slavnosti so govorili č. gg. Grafenauer, prošt Einspieler, g.

dr. Kušar, župnik Ražun in drugi. — Vsi so slavili narodni pomen te slavnosti in se je posebno g. dr. Kušar iz Kranja spominjal tudi žalostnih dogodkov Ljubljani. Povdarjal je posebno, da bodo Slovenci sedaj vsaj v gospodarskem oziru delovali skupno in tako postali sčasoma neodvisni od tistih Nemcev, ki radi jedo slovenski kruh, vendar pa Slovence povsod preganjajo in zaničujejo. Govorilo se je, da bodo prišli iz Beljaka turnarčki motit slavnost; ker pa so bili Slovenci pripravljeni, so raje ostali doma.

Apače — Galicija. Letošnje leto je poginilo na Miklavčevi planini na Obirju veliko živine. Žužmov vol iz Apač je bil tako lep in tako zrasten, da bi moral imeti vsak veselje z njim. Pa padel je na imenovani planini v globoko jamo, iz katere so kopali svoj čas svinčeno rudo, ter se ves polomil. Komaj so ga izvlekli, potem ga pa morali hitro zaklati. Ravno tako sta se ponesrečila na tisti planini Strugarjev vol iz Sel pri Šmarjeti v Rožu in Kavkor v Enzlvasi pri Galiciji. Gospod Miklavc bo pa poskrbel za prihodnje gotovo za boljše pastirje. Saj bi moral on, če bi ga tožili, morebiti posestnikom živine še škodo plačati.

Globasnica. Gospod Mikl iz Ruštata je bil dal na Luže tako junico na pašo, da je bila noseča. On seveda ni vedel zato. Ko je prišel zdaj po živino, je videl, kako je skakljalo zraven nje lepo in zdravo tele. Ko je zvedel, da je to tele njegove junice, je bil gotovo vesel.

Ruštati pri Velikovu. V nedeljo, dne 20. tega meseca zvečer, je pogorelo pri Raku. Vdova, katero je zadela še ta nesreča, je pač obžalovanja vredna.

Št. Lipš ob Krkl. (Kapusov belin) oziroma iz njegovih rumenih jajčec se razvijajoče gosnice, so uničile letošnje leto domala vse zelje. Iz marsikaterih zeljnikov gledajo samo objedeni peclji. Tako je nas oropal ta škodljivi metulj za eno najboljših prikuh. Njegovi bratje, kakor glogov — repični — in repni belin se niso pojavili. Uspešnega ugonablajočega sredstva proti temu metulju menda ni, nego pridno zatiranje požrešnih gosenic.

Slov. Šmihel. (Ajda.) Edini tolažilni up letošnjih izredno slabih poljskih pridelkov je nam splaval po vodi. Zgodaj nastopajoči mrz je prinesel v jutru slano s sabo ter tako uničil cvetočo ajdo, da je bo dosti manj negoli drugokrat. Zares skrajno slaba letina!

Izza Savinjskih planin. (Češko koč) so zatvorili 15. septembra ob lepem, a skrajno mrzlem vremenu. Kajti zadnje tedne je bil pobelil že sneg naše vršace. Obiskovalcev je beležila knjiga za tujce v letošnji sezoni 356, a v prošlem letu 380. Oskrbništvo koč ima v rokah planinski vodja g. Krč ter njegova gospa soproga. Pijače, kuhinja in postrežba — vse je bilo izborna. In zato zaslužita priznanje! — Zoisovo koč, koja je last kranjske sekcije nemško avstrijskega plan. društva so zatvorili 20. septembra. Tujski promet nam ni znan.

Mostič. (Zgradba nove tovarne.) Ogromno tvornico (fabriko) gradi neka židovska tvrdka iz Bosne kakih 25 minut pešhoda od železniške postaje Mostič tam, kjer tvori cesta, razcepivši se v dve panogi, trikotnik, kojemu je osnovana črta kolovozna pot preko polja k Rajnekarjevemu veleposestvu. Pravcato vrvenje in drvenje — nalik mravljišču — vlada tu, kajti delajočih moči je blizu 400 in sicer vseh narodnosti. Delo je razvrščeno: nekogi grade strojarnico, drugi tovarniško poslopje, tretji kopljejo in uravnavnjo deroči in široki Krki novo strugo, ki bo živelj velikanski tovarni. V neposredni bližini izliva Krčice (Gorčice) v Krko bo dobila slednja novo, moderno pot v obliki trapeza — krajša vzporednica tvori dno — ter bo valila preko rodovitnih polja in bujnih travnikov. Tvoreča pri križališču bele ceste zložno rido bo spremenila dosedanjo smer ter počasi, a samozavestno tekla v velik jerin, kjer se bo zbiral. Od tu pa bo drvela v velikih ceveh, kojih premer je kakih 10 cm, z veliko silo k strojem. Da bo stala fabrika ogromne svote, je sklepati iz okolščin, kojih nam ni treba še posebej razmotrivati. Kajti vsakourni delavska mezda

v višini 40 do 50 vin., količina delavcev, najmanj dve leti trajajoča stavba in nakup sveta — mimoregrede omenim, da so izplačali nekemu kmetu pri tej priliki okroglih 50.000 K za posestvo — so nam porok zato. Da občina, v prvi vrsti kmetje od nove tovarne ne bodo imeli drugega dobička nego po vsej okolici se razprostirajoči smrad in kvarljiv zrak, leži na dlani. V ti bodoči tovarni se bode izdelovalo klorovo vapno, ki služi raznovrstni industriji, kot barvilno sredstvo i. t. d. Učimo se od židov — podjetnega duha!

Narodne zadeve.

Znana narodna tvrdka Ivan Jelačin v Ljubljani je darovala „Društvu slovenskih književnikov in časnikarjev“, zopet 100 K, za kar se blagemu dobrotniku, ki podpira sploh vsa mogoča narodna društva, najtopleje zahvaljujemo ter priporočamo to zavedno narodno tvrdko, posebno njeno Zvezdno cikorijsko.

Bojkot laških trgovcev v Gorici nam kaže, da je to najuspešnejše sredstvo za osamosvojitev Slovencev na gospodarskem polju. Prav tako dosledno kot se držijo goriški Slovenci gesla „Svoji k svojim“, naj bi tudi v vseh drugih slovenskih pokrajinah podpirali Slovenci samo narodne trgovine. Na ta način bi se kmalu otresli tujčeve premoči, obenem pa bi vzgajali v svojih ljudeh podjetnost in veselje do narodnega gospodarskega dela. Potrebno pa je, da Slovenke ne pazijo samo, kje kupujejo, temveč tudi kaj kupujejo. Ni vseeno, ako se daje prednost nemškemu izdelku, če lahko kupimo slovenski izdelek, ki ni nič slabši od prvega. Tako opozarjamo slovenske gospodinjice, naj nikar ne kupujejo nemških kavinih primesi (cikorijske), ki se razpečavajo v slovenskih ovitkih, da bi se s tem premotilo slovensko občinstvo. Saj imamo ravno za ta predmet solidno domače podjetje „Prvo jugoslovansko tovarno kavinih surogatov“ v Ljubljani, ki izdeluje znano izvrstno „Zvezdno“ kavino primes, od katere dobivajo razna slovenska in hrvaška društva znatne prispevke. Ta izdelek naj se udomači v vsaki slovenski hiši!

Gospodarska vprašanja.

Tržne cene

v četrtek, dne 1. oktobra 1908 v Celovcu.

		K r o n e
Pšenica	birn . .	15.—
Rž	„ . .	12.60
Oves	„ . .	6.80
Koruzna	„ . .	11.—
Ajda	„ . .	—
Ječmen	„ . .	10.—
Pšeno	škafec . .	4.20
Špeh	kila . .	—
Meso (svinjsko)	„ . .	—
Krma (sladka) . 100 kil . .		7.— do 10.—
Krma (kislja) . 100 „ . .		7.— do 10.—
Slama	100 „ . .	6.—

Kako ohranimo sveže češplje. Ko so češplje dozorele, odtrgamo jih previdno s peclji vred, zavijemo jih v papir ter jih denemo v steklenice, katere zgoraj dobro zavežemo z mehurjem. Steklenice zakopljemo en meter globoko pod zemljo, pokrijemo jih s prstjo in na vrh nastelimo plast listja, da jih pozimi tudi, če zemlja zmazne, lahko odkopljemo. Češplje se držijo do velike noči.

Zrelo sadje naj se obere, če je boljše vrste. To se naj zgodi v lepem vremenu. Sadje je treba trgati s peclji. Pri branju si pomagamo z lestvo in z majhnim žakljem, ki ima zgoraj krog odprtine lesen obroč z žebli in je pritrjen na dolg drog. Najprej se shrani sadje v vetrni shrambi, pozimi naj se prenese v klet ali pa naj se izkoplje jama, v katero denemo jabolka in jih zasipljemo s suhim peskom. Nad jamo je treba radi dežja napraviti streho.

Največ škode napravljajo črvi v jabolkih in gniloba. Uničujemo zato gnile in piskove sadove

Kdor bo dosleden v uničevanju črvov in gnilobe, bo dosegel s sadnim drevjem večji dobiček.

Predanec v detelji. Mnogi kmetovalci menijo, da čistega deteljnega semena sploh ni dobiti. Saj se tudi dostikrat zgodi, da naroči kmetovalec garantirano čisto seme in mu potem že v prvem letu zraste na deteljišču tudi predanec. Temu pa ni vselej seme krivo, lahko se je vsejal predanec sam, ker ga je na sosedovem deteljišču dovolj, saj veter lahko prenese seme. Vsi kmetje bi se morali torej potruditi, da bi bilo delo uspešno. Prostor, kjer je rasel predanec, naj se globoko prekoplje, rastline pa je najbolje takoj sežgati, da se seme ne razseje. Predanec je škodljiv živalim in zato tudi sosedu ne smemo zanašati, če je v tem oziru malomaren.

Vlandot-kokoši. Ta »najmodernejša« vrsta je zelo lepa, pravi kras za vsako dvorišče. Viandot-kokoši so jajčarice prve vrste. Dočim dobimo od navadnih kokoši le kakih 150 jajc na leto, iznese marsikatera viandot-kokoš več kot 200. Razven tega rastejo te kokoši dobro in se prav lahko pitajo. Njih meso je izvrstno. Najlepše so bele viandot-kokoši, ki imajo perje tako mehko kot gosi.

Slovenci in Slovenke!

Žrtvam 20. septembra l. 1908, tako nedolžno usmrčenim in ranjenim, se slovenski narod najlepše oddolži s tem, da prispeva v prvi vrsti za oskrbo ponesrečencev, od katerih bo marsikteri pohabljen ali vsaj zelo oslavljen zapustil bolnico, potem pa za njihove rodbine, ki so podpore potrebne.

Združeni narodni odbor

se zatoraj obrača do vseh Slovencev in Slovenk, da se odzovejo temu rodoljubnemu pozivu in vsak po svoji moči v ta namen prispevajo, prav posebno pa naši denarni zavodi, občine, korporacije i. t. d.

Kot neizbrisno znamenje naše ljubezni do onih dveh, ki sta padla 20. septembra 1908 kot svetoka smrtnega sovraštva, ki ga do nas goji naš narodni nasprotnik, obenem kot opomin k skupnemu delu za prava našega rodu in jezika, pa je tudi potrebno, da jima postavimo

spomenik,

destojen stvari, za katero sta padla. Slovenci in Slovenke! Nabirajte in prispevajte, da na ta način ovekovečimo spomin na

naša narodna mučenika!

Združeni narodni odbor.

Prispevke, o katerih se bo polagal javen račun, sprejema za združeni narodni odbor g. dr. Alojzij Kokalj, odvetnik v Ljubljani, sprejemajo jih pa tudi upravištva slovenskih časopisov v Ljubljani, da jih oddajo imenovanemu odboru.

Svetovna politika.

Znotranja.

Davčni predlogi državnega zbora. — V parlamentu se bode na jesen razprajalo o celi vrsti važnih davčnih načrtov. Že sredi oktobra se bode posvetoval davčni odsek o reformi hišnega davka, proti kateri so interesi že zavzeli stališče. S to reformo se nalagajo deželam žrtve zlasti s tem, da se bodo morale pri novih stavbah za dobo šestih let odreči vsaki dokladi, nadalje s tem, ker bode davčni tarif znižan, bode h kratu znižan tudi temelj za odmero deželnih doklad. Zato se bode bržkone poprej razpravljalo o saniranju deželnih financ, kar stoji v ozki zvezi z zvišanjem davka na žganje. Kakor znano, ni bilo

mogoče v minolem zasedanju izvesti tega povišanja. Poleg tega se bode posvetovalo o finančnem načrtu direktnih osebnih davkov.

V češkem deželnem zboru delajo Nemci obstrukcijo. Razbijajo in tolčejo, ker se bojijo volilne reforme za deželni zbor, ki bi prinesla vanj vse drugačno, za Čehe boljše razmerje. Hočejo, da se poprej uresničijo vse njihove zahteve.

Gospodarski boj proti Nemcem. — Kakor se sliši, se sestavi v najkrajšem času tudi v Celju odbor, ki bo organiziral in ki uredi bojkot nemških trgovcev in obrtnikov na Spod. Štajerskem. Odbor se sestavi s pomočjo trgovskih društev in zastopnikov obeh slovenskih strank.

Goriški deželni zbor žaluje za ljubljanskimi žrtvami. V deželnozborski seji v Gorici dne 22. sept. je slovenski poslanec dr. Gregorin v imenu slovenskega kluba stavil sledeči predlog: „Visoki deželni zbor skleni, da se v znak žalosti povodom žrtv padlih v nedeljskih demonstracijah v Ljubljani pod krogli c. in kr. vojaštva seja dvigne ter preloži z istim dnevnim redom na jutrišnji dan.“ — Deželni glavar je izjavil, da smatra predlog samoobsebi za nujnega, ker bi ne imelo smisla, ako bi se ta predlog izročil odseku. — Posl. dr. Gregorin je nato krasno utemeljeval svoj predlog. Dr. Gregorinovu govoru je sledilo živahno ploskanje slovenskih poslancev in nabito polne galerije. — Posl. dr. Marani je izjavil v imenu italijanskih poslancev, da stoje na stališču, da je življenje osebe smatrati za sveto ter se zaradi tega, ne pa iz narodnostnih razlogov, pridružuje stavljenemu predlogu, da se da izraz sočutja na žalosti, ki danes prešinja Ljubljano. Nato je bil predlog soglasno ob živahnem ploskanju galerije sprejet ter je deželni glavar takoj sejo zaključil.

Raznoterosti.

Prepovedane cigarete. Vse županije na Ogrskem onstran Donave so strogo prepovedale otrokom pod 15 leti pušiti cigarete ali tobak. Tudi so zapovedale trafikantom, da ne smejo otrokom pod 15 leti nobenega tobaka prodati. Ta prepoved bi bila tudi pri nas ne mestu. Izostal bi marsikak požar in tudi bolj zdrava in krepka bi bila naša mladina!

Ciankali izpila mesto vode. V New Jorku je sestra bogatega juvelirja Bloomerja izpila velik kozarec ciankali, ker je mislila, da je voda. V ci-

ankaliju so dopoldne čistili juvele, kar pa nesrečnica ni vedela in je imela tekočino za vodo. Bila je takoj mrtva.

Priden nemški vzgojitelj mladine. O Bin-kostih se je ustrelil na potu Celovec-Solnograd realni profesor v Mariboru Eberhard Fugger iz Solnograda, ker mu je prišla po dolgem, dolgem času pravica za pete. Počenjal je skozi šest let svinjarije z nedoletnimi dijaki, ki so se morali vdajati njegovim nenaravnim željam, če se mu niso hoteli zameriti. Vabil jih je v kemični laboratorij ali pa na svoje stanovanje. To je v zadnjem času že drugi tak odgojitelj mladine. Pred štirimi leti je počenjal take svinjarije profesor Vogl. Slavna kultura, katere nas Bog varuj!

Kolera na Ruskem. V Petrogradu je zbolelo za kolero na tisoče oseb. Vse šole so zaprte. Iz šol so napravili bolnišnice. Tudi v vzhodnih provincijah se kolera silno širi.

Lovske puške

8 vseh sestav, priznano delo prve vrste, z najboljšim strelnim učinkom priporoča 52-9 Prva borovska tovarna orožja

PETER WERNIG

c. in kr. dvorni založnik v Borovljah :: Koroško. Slovenski ceniki brezplačno in poštne prosto.

Epilepsija.

Kdor trpi na božjasti, krču in drugih nervoznih boleznih, zahteva naj knjigo o tem.

52-16 Dobi jo zastoj in poštne prosto v 7 Labudovi lekarni, Frankobrod o. M. (Privil. Schwanen-Apotheke, Frankfurt a. M.)

Hranilnica in posojilnica

v Borovljah

uraduje vsako nedeljo od 10. do 12. ure dopoldne v hiši štev. 50.

== Vloge se obrestujejo po 4% == Izposojila se dajejo proti plačilu

4 $\frac{3}{4}$ % obresti.

13 52-a

Med tednom dajeta pojasnila ravnatelj posojilnice gosp. Ludovik Borovnik v Borovljah in tajnik gosp. Mihael Turk v Resnici.

Tiskarna Iv. Pr. Lampret

Kranj :: Gorenjsko :: Kranj

se priporoča p. n. občinstvu v vsakovrstno izvrševanje tiska od navadne do najmoderneje oblike. Ker je bogato založena z modernimi črkami in okraski ter opremljena z najnovejšimi stroji in električnim obratom, lahko izvršuje največja dela v vsaki množini, in sicer: uradne tiskovine, kuverte, račune, pismene papirje, cenike, etikete, bolete, časopise, knjige, brošure, cirkularje, reklamne liste, lepake, opomine, vabila, mrtvaška naznanila, razglednice, hranilne in zadružne knjižice, poročna naznanila, vizitke, vstopnice, zavitke, dopisnice, jedilne liste, vignete i. t. d., sploh izvršuje vsa v tiskarsko stroko spadajoča dela okusno in ceno.

Podružnica Ljubljanske kreditne banke v Celovcu

Akcijski kapital K 2.000.000.

Denarne vloge obrestujemo po

== 4 $\frac{1}{2}$ % ==

od dne vloge do dneva vzdiga.

== Kolodvorska cesta št. 27. ==

Zamenjava in eskomptuje,

izžrebane vrednostne papirje in vnovčuje zapadle kupone.

Daje predujme na vrednostne papirje. — Zavaruje srečke proti kurzni izgubi.

Vinkuluje in devinkuluje vojaške in ženitninske kavcije.

Eskompt in inkasso menio. :: Borzna naročila.

Centrala v Ljubljani. Podružnica v Spljetu.

Turske srečke. Šest žrebanj na leto. Glavni dobiček 300.000 frankov. Na mesečno odplačevanje po K 8— za komad. 1 52-14

Tiske srečke s 4% obrestmi. Dve žrebanji na leto. Glavni dobiček K 180.000. Na mesečno vplačevanje po K 10— za komad.

Prodaja vseh vrst vred. papirjev proti go. ovini po dnevnem kurzu.